

Innst. S. nr. 77

(2008–2009)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument nr. 3:13 (2007–2008)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens oppfølgingsundersøkelse av effektiviteten i straffesakskjeden

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Innledning

En effektiv saksbehandling i straffesakskjeden har betydning for rettssikkerheten og for befolkningens rettsoppfattelse. Hurtig oppfølging fra politiet, rask påtaleavgjørelse, rettergang og straffegjennomføring er av preventiv verdi, så vel individuelt som allment. På bakgrunn av dette har Stortinget fastsatt frister for saksbehandlingstiden i de ulike leddene av straffesakskjeden.

Dokument nr. 3:15 (2004–2005) Riksrevisjonens undersøkelse av effektiviteten i straffesakskjeden avdekket en rekke mangler ved måloppnåelsen knyttet til saksbehandlingstiden hos sentrale aktører i straffesakskjeden. Stortinget uttalte i Innst. S. nr. 38 (2005–2006) at funnene i Riksrevisjonens undersøkelse var bekymringsfulle, og at det "etter komiteens mening vil være behov for å gjennomføre nye undersøkelser i nær fremtid for å vurdere resultatene av tiltakene som er og vil bli iverksatt". Riksrevisjonen har derfor gjennomført en oppfølgingsundersøkelse.

Målet med oppfølgingsundersøkelsen har vært å vurdere i hvilken grad aktørene i straffesakskjeden ivaretar Stortingets krav om effektiv straffesaksavvikling. Undersøkelsen kartlegger måloppnåelsen i politiet, ved statsadvokatembetene, ved domstolene og i kriminalomsorgen.

Problemstillingene i oppfølgingsundersøkelsen er identiske med problemstillingene i Riksrevisjo-

nens Dokument nr. 3:15 (2004–2005), med unntak av problemstilling 1.3, som belyser en frist som ble fastsatt etter at Riksrevisjonens første undersøkelse ble avsluttet. Problemstillingene omfatter de sentrale aktørene i straffesakskjeden.

1.1.1 *Politi og påtalemyndighet*

1. I hvilken grad når politidistriktene målet om at voldssaker skal være påtalevedtatt innen 90 dager? (Frist 1)
2. I hvilken grad når politiet målet om at saksbehandlingstiden ikke skal overstige seks uker regnet fra da gjerningspersonen fikk status som mistenkt, og fram til tiltale, for personer som var under 18 år på gjerningstidspunktet? (Frist 2)
3. Statsadvokaten skal avgjøre spørsmålet om tiltale eller oversende saken til riksadvokaten med innstilling om avgjørelse innen 15 dager fra statsadvokaten mottok saken fra politiet, for personer som var under 18 år på gjerningstidspunktet. I hvilken grad når statsadvokatembetene dette målet? (Frist 3)
4. I hvilken grad når statsadvokatembetene målet om at påtalespørsmålet skal være avgjort i 90 pst. av sakene innen 30 dager? (Frist 4)

1.1.2 *Domstolene*

5. I hvilken grad berammer tingretten hovedforhandling senest to uker etter at saken kom til tingretten? (Frist 5)
6. I hvilken grad har tingretten påbegynt hovedforhandling innen seks uker etter at saken kom inn til tingretten, dersom siktede er under 18 år på gjerningstidspunktet? (Frist 6)
7. I hvilken grad når lagmannsretten målet om at anke skal henvises til ankeforhandling innen to uker etter at anke er kommet inn til retten? (Frist 7)

8. I hvilken grad har lagmannsretten påbegynt hovedforhandlingene senest åtte uker etter at anke til lagmannsretten er henvist til ankeforhandling, dersom siktede er under 18 år på gjeringsstidspunktet? (Frist 8)

1.1.3 *Kriminalomsorgen*

9. I hvilken grad når påtalemyndighetene målet om at rettskraftig dom skal oversendes kriminalomsorgen innen 30 dager? (Frist 9)
10. I hvilken grad kommer dømte til soning senest to måneder etter at saken er mottatt av kriminalomsorgen? (Frist 10)

1.1.4 *Straffesakskjeden samlet*

11. Hva er årsakene til eventuell forbedret saksbehandlingstid når det gjelder straffesakskjeden sett under ett?

1.2 *Oppsummering av undersøkelsen*

Problemstillingene i undersøkelsen er besvart gjennom innhenting av registerdata, bruk av spørrelister og gjennom løpende kontakt med de aktuelle etatene.

Registerdata er innhentet fra tre ulike saksbehandlingssystemer i straffesakskjeden: BL/STRA-SAK hos politi- og påtalemyndighet, LOVISA i domstolene og KOMPIS i kriminalomsorgen. For frist 6 og 8 er beregningene basert på data som er oversendt fra Domstoladministrasjonen.

For å belyse problemstillingene er det beregnet hvor stor andel av sakene som er behandlet innen de fastsatte fristene. Dette ble også gjort i Riksrevisjonens forrige undersøkelse av straffesakskjeden. I tillegg er det beregnet gjennomsnittlig saksbehandlingstid og medianverdier for saksbehandlingstiden for å gi et bredere bilde av den og for å kunne sammenligne med aktørenes egen resultatrapportering. Undersøkelsen viser måloppnåelsen for årene 2005, 2006 og 2007 for flertallet av fristene. For frist 3 og 4 omfatter undersøkelsen årene 2006 og 2007, mens det for frist 6 og 8 ikke foreligger tall for andre år enn 2007.

For å belyse aktørenes vurderinger av måloppnåelsen og for å få informasjon om igangsatte tiltak ble det i tillegg sendt ut spørrelister til Politidirektoratet, Domstoladministrasjonen, Kriminalomsorgens sentrale forvaltning, riksadvokaten og Justis- og politidepartementet.

Det er også avholdt to kontaktmøter med den administrative ledelsen i Justis- og politidepartementet og med de berørte etatene der undersøkelsen er blitt presentert, og etatene har hatt mulighet til å komme med synspunkter og innspill. Etatene har i tillegg blitt kontaktet fortløpende når det var behov for

avklaring av spørsmål knyttet til datagrunnlag og beregningsmåter.

1.2.1 *Politi*

Påtale spørsmålet i saker som gjelder legemsfor nærmelse med skadefølge og legemsbeskadigelse, skal i oppklarte saker avgjøres innen 90 dager fra anmeldelse hos politiet, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre omstendigheter gir grunn til det.

Undersøkelsen viser at fristen ble nådd for 60 pst. av sakene behandlet i 2007. Dette er en bedring fra Riksrevisjonens saksgjennomgang i 2003, da 22 pst. av sakene ble påtaleavgjort innen fristen. Tallet er likevel fremdeles relativt lavt. Ifølge Justis- og politidepartementet skyldes den lave måloppnåelsen i 2007 at politidistriktene i hele 2007 antok at de lå innenfor saksbehandlingsfristen for denne fristen, og at innsatsen derfor ble justert deretter. Andelen saker som ble behandlet innen frist i 2007, var imidlertid ikke vesentlig annerledes enn andelen innen frist i 2006 (65 pst.) og 2005 (61 pst.). Andelen for 2007 kan imidlertid endre seg noe når justerte data for året foreligger.

Selv om en overskridelse av fastsatte saksbehandlingstider i enkelte tilfeller vil være nødvendig ut fra etterforskningshensyn, er det særlig viktig at politiet overholder tidsrammene for saksbehandlingstidene. Rask saksbehandling i en første fase etter anmeldelse kan være avgjørende for å sikre de nødvendige bevis i en sak, og dermed være sentralt for muligheten til å føre saken videre i rettssystemet. Overskridelser av fristene i denne type saker må også antas å være belastende for den fornærmede og for siktede i saken.

Det er stor variasjon mellom politidistriktene når det gjelder utviklingen i andel saker som er behandlet innen frist i perioden. Noen politidistrikter har hatt en reduksjon av saker som er behandlet innen fristen, mens andre politidistrikter har hatt en økning i andel saker behandlet innen frist. Fire politidistrikter fattet i 2007 påtalevedtak innen frist i mindre enn 50 pst. av sakene.

Det følger av straffeprosessloven at påtalespørsmålet i saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden, skal være avgjort innen 42 dager etter at vedkommende er å anse som mistenkt i saken, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør dette nødvendig, jf. straffeprosessloven § 249 annet ledd.

Dette målet ble nådd for 77 pst. av sakene som ble behandlet i 2007. Dette er en betydelig forbedring i politiets oppfølging av unge lovbrøyttere fra Riksrevisjonens saksgjennomgang i 2003, da 27 av 28 gjennomgåtte saker hadde en saksbehandlingstid som oversteg fristen på 42 dager. Økt effektivitet i

behandlingen av påtalespørsmålet for unge lovbyrtere samsvarer med Stortingets ønske om prioritering av denne gruppen.

Det framgår imidlertid også av undersøkelsen at det var stor variasjon mellom politidistriktene når det gjelder andel saker behandlet innen frist i 2007 i saker der lovbyrteren var under 18 år på gjerningstidspunktet. Måloppnåelsen varierte fra 60 til 95 pst. Til sammen hadde 4 av 27 politidistrikter en måloppnåelse på mindre enn 70 pst. i 2007.

Når det gjelder sakene der lovbyrterne er under 18 år, viser Justis- og politidepartementet til Regjeringens handlingsplan "Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet 2005–2008" og St.meld. nr. 20 (2005–2006) Alternative straffereaksjoner overfor unge lovbyrtere. Ifølge Justis- og politidepartementet legges det for unge lovbyrtere vekt på målrettede tiltak og reaksjoner som møter den enkeltes behov. Dette medfører ifølge Justis- og politidepartementet at det kan være gode grunner til at saksbehandlingen i en del saker overstiger fristen på 42 dager.

1.2.2 Høyere påtalemyndighet

I saker mot personer som var under 18 år på gjerningstidspunktet, skal statsadvokaten avgjøre spørsmålet om tiltale, eller oversende saken til riksadvokaten med innstilling om avgjørelse, innen 15 dager fra statsadvokaten mottok saken fra politiet. 15-dagersfristen gjelder også for riksadvokatens saksbehandling. Om lag 30 pst. av 18-årssakene ble ikke behandlet innen frist i 2006 og 2007.

Det faktum at statsadvokatembetene er påtalemyndighet i disse sakene, og ikke politiet, betyr at det her er tale om alvorlige straffesaker. Selv om dette tilsier at sakene bør underlegges en grundig saksbehandling, og at saksbehandlingstidene i noen tilfeller faktisk bør overskrides, er det likevel viktig at saksbehandlingstiden i denne typen saker forbedres ytterligere. Tiltalte unge alder, og de særlige belastninger en straffesak vil kunne medføre for denne gruppen, gjør at det er viktig med en rask avklaring av skyldspørsmålet for unge lovbyrtere.

Undersøkelsen avdekker en ikke ubetydelig forskjell mellom de enkelte statsadvokatembetene når det gjelder behandling av saker der gjerningspersonen var under 18 år på gjerningstidspunktet. Et embete – Trøndelag statsadvokatembete – behandlet eksempelvis over 90 pst. av sakene innen fristen i 2007, mens et annet – Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane statsadvokatembete – behandlet om lag 47 pst. av sakene innen frist. Justis- og politidepartementet sier i sitt svarbrev seg enig i at variasjonen i måloppnåelsen mellom statsadvokatembetene i 2007 var for stor, og at det heller ikke er tilfredsstillende at gjennomsnittlig saksbehandlingstid i disse sakene i

2007 ble 16 dager og således overskred fristen på 15 dager.

For statsadvokatembetene skal 90 pst. av sakene være påtaleavgjort innen 30 dager. Riksrevisjonens undersøkelse viser at målet om 30 dagers saksbehandlingstid ble nådd for om lag 80 pst. av sakene både i 2006 og i 2007. Dette er en klar bedring fra Riksrevisjonens saksgjennomgang fra 2003, da 54 pst. av sakene ble behandlet innen frist. Det må imidlertid understrekes at målet om at 90 pst. av sakene skal være avgjort innen 30 dager, ikke ble nådd verken i 2006 eller i 2007.

1.2.3 Domstolene

I straffeprosessloven § 275 framgår det at retten så snart som mulig fastsetter tid og sted for hovedforhandlingen og underretter påtalemyndigheten, forsvarer og fornærmedes advokat i saker som er nevnt i § 107 a. Dersom ikke særlige forhold er til hinder, skal hovedforhandling berammes senest 14 dager etter at saken kom inn til tingretten, jf. straffeprosessloven § 262 første punktum, jf. § 325. Undersøkelsen viser at dette målet ble nådd for 83 pst. av sakene som ble behandlet i 2007. Dette er en bedring fra Riksrevisjonens saksgjennomgang i 2003, da 40 pst. av sakene ble behandlet innen fristen.

Undersøkelsen viser at det var noe variasjon i måloppnåelsen blant tingrettene for denne fristen. 11 av 74 tingretter berammet mindre enn 70 pst. av sakene i 2007 innen fristen, mens fem tingretter berammet mindre enn 50 pst. av sakene innen frist.

I straffeprosessloven § 275 framgår det også at hovedforhandling skal avholdes så snart som mulig. Dersom ikke særlige forhold er til hinder, skal hovedforhandlingen være påbegynt innen 42 dager etter at saken kom inn til tingretten, dersom den siktede var under 18 år da forbrytelsen ble begått. Undersøkelsen viser at dette målet ble nådd for omlag 40 pst. av sakene. Dette er likevel en bedring fra Riksrevisjonens saksgjennomgang i 2003, da 22 pst. av sakene ble påbegynt innen fristen.

Variasjonen i saksbehandlingstider blant tingrettene gjelder også i sakene der den siktede var under 18 år da forbrytelsen ble begått. Undersøkelsen viser blant annet at 18 av 64 tingretter ikke behandlet noen saker innen fristen, mens fem av 64 tingretter behandlet samtlige saker innen fristen.

Det framgår av budsjettproposisjonene for 2005, 2006 og 2007 at det ikke skal gå mer enn 14 dager fra anke kommer inn til lagmannsretten, og fram til henvisning til ankeforhandling. Dette målet ble nådd for 76 pst. av sakene i 2007. Resultatet er noe bedret fra Riksrevisjonens saksgjennomgang i 2003, da 65 pst. av sakene ble henvist innen fristen.

Undersøkelsen viser også noe variasjon i måloppnåelsen blant lagmannsrettene når det gjelder denne fristen. Undersøkelsen viser at Gulating og Borgarting behandlet under 70 pst. av sakene innen fristen, mens Hålogaland lagmannsrett, Agder lagmannsrett og Frostating lagmannsrett behandlet over 90 pst. innen fristen.

I straffeprosessloven § 275 framgår det at hovedforhandling generelt skal avholdes så snart som mulig. Dersom ikke særlige forhold er til hinder, skal hovedforhandlingen i lagmannsrettene være påbegynt innen 56 dager etter at anke til lagmannsretten er henvist til ankeforhandling, dersom den siktede var under 18 år da forbrytelsen ble begått. Dette målet ble nådd for 15 av 38 saker i 2007. Riksrevisjonens saksgjennomgang i 2003 bestod av to saker, og gir derfor ikke grunnlag for sammenligning.

Domstolene hadde i 2007 en betydelig overskridelse av de lovbestemte fristene knyttet til unge lovbyrtere. Saksbehandlingsfristene for saker som involverer unge lovbyrtere, er kortere enn for øvrige samfunnsgrupper nettopp fordi en straffesak vil kunne oppleves som særlig belastende for denne gruppen. En rask avklaring av skyldspørsmålet er derfor særlig viktig.

Justis- og politidepartementets rapportering til Stortinget for 2005 når det gjelder de undersøkte fristene 5, 6, 7, og 8 i domstolene, er ikke fullt ut korrekte, jf. St.prp. nr. 1 (2007–2008). Det framgår av nevnte budsjettproposisjon at det heller ikke var mulig å rapportere korrekte tall for 2006 for disse fristene. Årsaken til dette var ifølge Justis- og politidepartementet problemer knyttet til overgangen til nytt saksbehandlingssystem, LOVISA, i 2005. Det er av stor betydning at det i framtiden utarbeides korrekt og relevant registrering og rapportering av disse fristene.

1.2.4 Kriminalomsorgen

Det er et mål at alle typer straffereaksjoner skal være påbegynt innen 60 dager etter at kriminalomsorgen har mottatt den rettskraftige dommen, med mindre politiet har gitt utsettelse. Undersøkelsen viser at dette målet ble nådd for 48 pst. av sakene i 2007. Resultatet for 2007 viser imidlertid en bedring i forhold til Riksrevisjonens saksgjennomgang i 2003, da soning innen fristen ble påbegynt for 36 pst. av dommene. Selv om andelen rettskraftige dommer der soning ble påbegynt innen fristen, har økt i 2007 sammenlignet med Riksrevisjonens forrige undersøkelse, er andelen dommer med påbegynt soning innen frist fortsatt å anse som lav.

Kriminalomsorgen har i 2007 mottatt et betydelig antall rettskraftige dommer som på undersøkelsestidspunktet ikke er behandlet, det vil si saker der den dømte venter på å sone. Når disse dommene blir

behandlet og den dømte kommer til soning en gang i 2008, vil det trolig påvirke 2007-tallene i negativ retning.

Konsekvensene av at de domfelte må vente i over 60 dager på å fullbyrde straffen, er uheldig for både samfunnet, den domfelte, fornærmede og pårørende. Fullbyrdelse av straff er av betydning både for den domfeltes mulighet til å gjøre opp for seg og for fornærmede og pårørendes mulighet til å legge en sak bak seg. Samtidig har det betydning for den allmenne tiltroen til rettsvesenet og for forebygging av kriminalitet. Videre vil det være en risiko for at dømte vil begå nye straffbare handlinger når de venter på å sone.

1.2.5 Straffesakskjeden samlet

Undersøkelsen viser at fristoverskridelsen var særlig stor for fem av fristene (1, 3, 6, 8, 10). Disse fristene gjelder saker der den mistenkte var under 18 år på gjerningstidspunktet (3, 6 og 8), voldssaker med frist (1) og saker der dømte venter på soning (10).

Ifølge Justis- og politidepartementet tar Riksrevisjonen for lite hensyn til at flere av fristene ikke er absolutte. En rekke praktiske og prinsipielle hensyn knyttet til etterforskning og forsvarlig saksbehandling kan tilsi at fristene ikke bør overholdes. Justis- og politidepartementet omtaler i denne forbindelse blant annet hensynet til forsvarlig oppnevning av sakkyndige og forsvarere, noe som kan innebære at berømmelse og oppstart av hovedforhandling utsettes. Justis- og politidepartementet viser videre til at de fastsatte fristene for politi og påtalemyndighet angående påtalespørsmålet kan overskrides dersom hensynet til etterforskningen eller andre omstendigheter gir grunn for det.

Saksbehandlingstidene i straffesakskjeden er imidlertid redusert for hver av fristene sett i forhold til den forrige undersøkelsen. Tiltakene som ble iverksatt etter den forrige undersøkelsen, har ifølge Justis- og politidepartementet og de andre aktørene bidratt til reduksjon i saksbehandlingstiden, men til tross for dette er det imidlertid fortsatt et vesentlig forbedringspotensial i saksbehandlingstider.

Justis- og politidepartementet anser blant annet kombinasjonen av tiltak som er satt i gang for å øke effektiviteten i straffesakskjeden, som det avgjørende for forbedrede resultater. Sektorovergripende tiltak har vært prioritert i perioden etter forrige undersøkelse, både i form av opprettelsen av "Forum for samarbeid i straffesakskjeden", opprettet i 2005, og i form av tiltak for å bedre den elektroniske saksflyten i straffesakskjeden. I tillegg har aktørenes måloppnåelse på saksbehandlingstidene som er fastsatt av Stortinget, vært et sentralt tema i departementets styringsdialog med aktørene. Justis- og politide-

partementet anser økt effektivitet i kriminalomsorgen som særlig presserende.

1.3 Riksrevisjonens bemerkninger

En effektiv saksbehandling av straffesaker i politi, hos påtalemyndighet, ved domstolene og i kriminalomsorgen er av stor betydning, både for å ivareta rettsikkerheten og for befolkningens rettsoppfattelse. Hurtig oppfølging fra politiet, rask påtaleavgjørelse, rettergang og straffegjennomføring er av preventiv verdi, så vel individuelt som allment. På bakgrunn av dette har Stortinget fastsatt frister for behandlingen av visse typer saker i straffesakskjeden. Den forrige undersøkelsen av saksbehandlingstidene i straffesakskjeden viste at et flertall av sakene ikke ble behandlet innen de fastsatte fristene. Den nye undersøkelsen viser at saksbehandlingstidene i straffesakskjeden for de undersøkte sakene generelt er redusert, men at det fremdeles er et betydelig antall saker i flere ledd av straffesakskjeden som ikke behandles innen de fastsatte fristene.

Riksrevisjonen er innforstått med at hensynet til etterforskning og forsvarlig saksbehandling i enkelte tilfeller gjør det nødvendig og riktig å overskride de fastsatte fristene. Fristoverskridelsene i denne oppfølgende undersøkelsen er imidlertid fremdeles så vidt betydelige i flere ledd i straffesakskjeden at det er viktig at saksbehandlingstiden reduseres ytterligere. Tre av de fem fristene med lavest måloppnåelse gjelder unge lovbrøyttere. Det er grunn til å spørre om den lave måloppnåelsen i disse sakene er i overensstemmelse med Stortingets forutsetning om at unge lovbrøyttere skal prioriteres i straffesaksbehandlingen. Det er også grunn til å stille spørsmål om det er i overensstemmelse med Stortingets forutsetninger at 40 pst. av de undersøkte voldssakene i 2007 ikke ble påtaleavgjort innen fristen. Andelen utenom frist var også betydelig i 2005 og 2006. Riksrevisjonen har i denne forbindelse merket seg at Justis- og politidepartementet isolert sett er enig i at en måloppnåelse på 60 pst. i 2007 for voldssakene er relativt lavt.

Riksrevisjonen mener det er særlig viktig at politiet overholder saksbehandlefristene. Rask saksbehandling i en første fase etter anmeldelse kan være avgjørende for å sikre de nødvendige bevis i en sak, og dermed være sentralt for muligheten til å føre saken videre i rettssystemet. Riksrevisjonen vil også understreke at fristoverskridelsen knyttet til voldssaker med frist er særlig uheldig siden det her er tale om alvorlige straffesaker som må antas å være belastende både for den fornærmede og for siktede i saken.

Riksrevisjonen peker på at over halvparten av de domfelte må vente lenger på å få påbegynt soning enn den fastsatte fristen på 60 dager fra en sak mottas av kriminalomsorgen, og at dette er en betydelig fristoverskridelse. At domfelte må vente på å få sonet

sin straff, er uheldig for både de domfelte, fornærmede, pårørende og for samfunnet generelt. De domfelte har rett til å få sonet sin straff slik at de selv, og fornærmede og pårørende, kan legge saken bak seg.

Riksrevisjonen er enig med Justis- og politidepartementet i at lik saksbehandlingstid for like saker bare er ett av flere forhold som bidrar til likebehandling i straffesakskjeden. Riksrevisjonen bemerker imidlertid at de lokale variasjonene i saksbehandlingstider både hos politiet, ved statsadvokatembetene og ved domstolene var så vidt betydelige at det er grunn til å stille spørsmål om hensynet til likebehandling knyttet til saksbehandlingstider fullt ut ivaretas. Riksrevisjonen merker seg i denne forbindelse at Justis- og politidepartementet mener at det var en for stor variasjon i måloppnåelsen hos statsadvokatene i 2007.

Riksrevisjonen har merket seg at Justis- og politidepartementet og de berørte etater påpeker at datagrunnlaget knyttet til flere av fristene for politi og påtalemyndighet har visse svakheter som gjør det utfordrende å sammenligne de ulike årene. Riksrevisjonen er klar over disse svakheterne og har tatt hensyn til dette i undersøkelsen.

Riksrevisjonen forutsetter at Justis- og politidepartementet prioriterer arbeidet med å videreutvikle systemene som gir informasjon om saksbehandlingstiden i straffesakskjeden. Dette arbeidet bør blant annet gjøre det mulig å følge sakene gjennom straffesakskjeden. En forbedring av informasjonssystemene vil også gi et bedre grunnlag for styring.

1.4 Departementets svar

Riksrevisjonen har forelagt saken for Justis- og politidepartementet, og det fremgår av statsrådets svarbrev av 3. juli 2008:

"...Jeg er enig i at en effektiv saksbehandling av straffesaker i politi, påtalemyndighet, domstolene og i kriminalomsorgen er av stor betydning både for å ivareta rettsikkerheten og befolkningens rettsoppfattelse. Hurtig oppfølging fra politiet, rask påtaleavgjørelse, Rettergang og straffegjennomføring er av preventiv verdi, så vel individuelt som allment.

Riksrevisjonens oppfølgingsundersøkelse viser at saksbehandlingstiden i straffesakskjeden for de undersøkte sakene generelt er redusert siden Riksrevisjonens forrige undersøkelse, men at det fortsatt er et betydelig antall saker som ikke behandles innen de fastsatte fristene. En viktig og legitim årsak til en del av fristoverskridelsene er at hensynet til etterforskningen og forsvarlig saksbehandling i enkelte tilfeller gjør det nødvendig og riktig å overskride de fastsatte fristene. Jeg er likevel enig i at resultatene på noen områder fortsatt er for svake, og vil fortsatt ha stor oppmerksomhet rettet mot virksomhetenes måloppnåelse.

Jeg noterer at Riksrevisjonen stiller spørsmål ved om den lave måloppnåelsen knyttet til tre av fristene som gjelder unge lovbrøyttere, er i overensstemmelse

med Stortingets forutsetning om at unge lovbrøyttere skal prioriteres i straffesaksbehandlingen. Dette må etter mitt syn nyanseres noe.

Jeg vil innledningsvis peke på at Regjeringen vektlegger en forutsigbar og rask oppfølging av unge lovbrøyttere gjennom helhetlig og forpliktende tverretattlig samarbeid. Klar plassering av ansvar for etablering og oppfølging av målrettede tiltak og reaksjoner som møter den enkeltes behov, vektlegges som sentrale for å lykkes i arbeidet med straffegjennomføring til barnets beste. Tilpassede vilkår i straffereaksjoner for lovbrøyttere under 18 år, medfører at det kan være gode grunner til at kravet til saksbehandlingstid ikke nås i alle saker. Jeg viser likevel til at det er en svært positiv utvikling i måloppnåelsen når det gjelder politiets frist på 42 dager for påtalevedtak i saker der personen var under 18 år på gjerningstidspunktet.

Frist 3, som gjelder kravet til saksbehandlingstid for når påtalespørsmålet skal avgjøres av den høyere påtalemyndighet, ble innført i 2005, og er isolert sett et kraftig signal om at unge lovbrøyttere skal prioriteres i alle ledd i straffesakskjeden. Riksrevisjonens undersøkelse viser at ca 70 prosent av sakene behandles innenfor fristen. Av de sakene som faller utenfor fristen vil en del falle inn under de lovbestemte unntakene som gjelder hensynet til etterforskningen eller særlige hensyn gjør det nødvendig. Jeg er imidlertid enig i at måloppnåelsen er for lav og at det var for stor variasjon i måloppnåelsen mellom statsadvokatembetene i 2007. Riksadvokaten har allerede tatt dette opp med de berørte embeter og forventer bedring. Jeg vil påse at saken følges opp i styringsdialogen med Riksadvokaten.

Når det gjelder frist 6 og 8 som gjelder når hovedforhandling skal være påbegynt i tingrettene og lagmannsrettene i saker der tiltalte var under 18 år på gjerningstidspunktet, er måloppnåelsen fortsatt lav selv om det er en forbedring fra Riksrevisjonens gjennomgang i 2003. Jeg viser i denne sammenheng til at fristene etter straffeprosesslovens § 275 ikke er absolutte, og det kan være en rekke praktiske og prinsipielle hensyn som kan tilsi at fristene ikke bør overholdes i enkeltsaker. Blant annet vil hensynet til tiltaltes frie forsvarervalg innebære at oppstart av hovedforhandling må utsettes. Jeg mener likevel at domstolene må arbeide aktivt for at måloppnåelsen i fristsakene bedres og vil følge opp dette i dialogen med Domstoladministrasjonen.

Jeg mener på bakgrunn av ovennevnte at det blir noe unyansert å fremheve manglende måloppnåelse knyttet til fristene som uttrykk for manglende prioritering av unge lovbrøyttere. Å legge til rette for individuell oppfølging og tilpassede vilkår og straffereaksjoner som er til barnets beste, er også et uttrykk for prioritet. Jeg er imidlertid enig i at andelen saker innenfor flere av fristene må bli høyere og vil følge opp berørte virksomheter i forhold til dette.

Riksrevisjonen bemerker at det er grunn til å stille spørsmål om det er i overensstemmelse med Stortingets forutsetninger at 40 prosent av de undersøkte voldssakene i 2007 ikke ble påtaleavgjort innen fristen. Det vises til at andelen utenom frist var betydelig også i 2005 og 2006. Riksrevisjonen trekker for øvrig frem at Justis- og politidepartementet isolert sett er enig i at en måloppnåelse på 60 prosent i 2007 for voldssakene er relativt lavt.

I denne sammenheng vil jeg påpeke at en vesentlig årsak til de svake resultat i 2007 antakelig skyldes

en datateknisk feil som medførte at det ble generert uriktig styringsinformasjon. Jeg viser også til at det har vært en betydelig resultatforbedring for voldssakene med frist i perioden 2004–2006, og at Riksrevisjonens undersøkelse viser at median for de tre årene ligger godt innenfor fristen på 90 dager.

Jeg er enig med Riksrevisjonen at det er særlig viktig at politiet overholder saksbehandlingsfristene. Rask saksbehandling i en første fase etter anmeldelse kan være avgjørende for å sikre de nødvendige bevis i en sak, og dermed være sentralt for muligheten til å føre saken videre i rettssystemet. Jeg mener at resultatene fra undersøkelsen viser at dette arbeidet prioriteres. Jeg har for øvrig ikke grunnlag til å tro at fristoversittelsene medfører mangelfull sikring av bevis.

Når det gjelder fristen på 60 dager fra saken mottas av kriminalomsorgen til den domfelte påbegynner soning, er det fortsatt en betydelig fristoverskridelse, selv om undersøkelsen også her viser en forbedring. Jeg viser imidlertid til at det ikke vil være mulig å nå den fastsatte fristen på 60 dager før soningskøen er avviklet. Arbeidet med å avvikle soningskøen står derfor sentralt i Regjeringens kriminalpolitikk og prioriteringer. Regjeringen la i mai 2008 frem en plan for avvikling av soningskøen innen 2009. I perioden 2006–2008 er det bygget eller under arbeid til sammen 398 nye fengselsplasser og det er vedtatt lovendringer som sammen med andre tiltak skal bidra til at målet nås: Jeg viser blant annet til at en prøveordning med elektronisk kontroll iverksettes fra 1. september 2008. Arbeidet med å legge til rette for at utenlandske innsatte raskere kan overføres til fortsatt soning i hjemlandet er også intensivert: Halden fengsel vil få 251 fengselsplasser, og er planlagt ferdig våren 2010. Pr. 30. juni 2006 utgjorde soningskøen for ubetinget fengselsstraff 2 791 dommer, for samfunnsstraff 306 dommer og for bøtesoning 2665 dommer. Status pr. 13. juni 2008 var for ubetinget fengselsstraff 844 dommer, for samfunnsstraff 104 dommer og for bøtesoning 1883 dommer. Dette viser at køavviklingsplanen og gjennomføringen av tiltakene har hatt effekt og at regjeringens mål om å avvikle soningskøen er realistisk.

Jeg noterer at Riksrevisjonen er enig i at lik saksbehandlingstid for like saker bare er ett av flere forhold som bidrar til likebehandling i straffesakskjeden. Riksrevisjonen bemerker likevel at de lokale variasjonene i saksbehandlingstider både hos politiet, statsadvokatembetene og ved domstolene var så vidt betydelige at det er grunn til å stille spørsmål om hensynet til likebehandling knyttet til saksbehandlingstider fullt ut ivaretas.

Jeg er enig i at det er uheldig dersom variasjonene i saksbehandlingstider i for stor grad kan tilskrives andre forhold en sakenes individuelle karakter. Noe variasjon gitt de forskjellige distriktenes karakter og erfaring med ulike sakstyper må imidlertid påregnes. Jeg vil påse at forholdet følges opp i styringsdialogen med Politidirektoratet og riksadvokaten, og i den løpende dialogen med Domstoladministrasjonen.

Jeg er ellers enig i at det er behov for å videreutvikle informasjonssystemene i straffesakekjeden. Ikt-området er sentralt i samhandlingen mellom domstolene, justissektoren for øvrig og i forhold til eksterne aktører. En felles holding i ikt-strategiske spørsmål og en samlet utvikling av ikt-området er nødvendig for å etablere kostnadseffektive og velfun-

gerende ikt-løsninger som blant annet vil gi bedre grunnlag for informasjonsinnhenting og styring.

Jeg vil avslutningsvis bemerke at Riksrevisjonens arbeid med å kartlegge effektiviteten i straffesakskjeden har vært nyttig for Justis- og politidepartementet, og jeg vil bruke resultatene i det videre arbeidet med å effektivisere straffesakskjeden."

1.5 Riksrevisjonens uttalelse

Undersøkelsen viser at saksbehandlingstidene i straffesakskjeden for de undersøkte saksområdene generelt er redusert, men at det fremdeles er et betydelig antall saker i flere ledd av straffesakskjeden som ikke behandles innen de fastsatte fristene. Riksrevisjonen merker seg at Justis- og politidepartementet sier seg enig i at resultatene på noen områder fortsatt er for svake, og at departementet vil ha stor oppmerksomhet rettet mot virksomhetenes måloppnåelse.

Riksrevisjonen konstaterer at Justis- og politidepartementet mener at hensynet til etterforskning og forsvarlig saksbehandling i enkelte tilfeller gjør det nødvendig og riktig å overskride de fastsatte fristene. Fristoverskridelsene som framkommer i denne oppfølgende undersøkelsen, er imidlertid innen flere ledd av straffesakskjeden så vidt betydelige at det etter Riksrevisjonens oppfatning er av vesentlig betydning å redusere saksbehandlingstiden ytterligere.

Riksrevisjonens undersøkelse viser at fem av fristene har en spesielt lav måloppnåelse. Tre av de fem fristene gjelder unge lovbrøyttere. Stortinget har forutsatt at denne gruppen lovbrøyttere skal prioriteres i straffesaksbehandlingen, og at saksbehandlingen blant annet må være rask og effektiv. Riksrevisjonen merker seg at departementet anser det som viktig at tiltak og reaksjoner overfor disse lovbrøytterne tar hensyn til den enkeltes behov, og at oppfølgingen av denne gruppen skjer gjennom et helhetlig og forpliktende tverretatlig samarbeid. Tilpassede vilkår i straffereaksjoner for lovbrøyttere under 18 år gir derfor ifølge departementet gode grunner til at kravet til saksbehandlingstid ikke nås i alle sakene. Riksrevisjonen anser det som viktig at saksbehandlingen er tilpasset den enkeltes behov når det er nødvendig og mulig, men at hensynet til rask og effektiv saksbehandling også må ivaretas for denne gruppen lovbrøyttere. Riksrevisjonen peker på at fristoverskridelsene for unge lovbrøyttere er så vidt stor at saksbehandlingstiden for denne gruppen bør reduseres ytterligere.

Riksrevisjonen understreker at fristoverskridelsen knyttet til voldssaker med frist er særlig uheldig siden det her er tale om alvorlige straffesaker som må antas å være belastende både for den fornærmede og for siktede i saken.

Riksrevisjonen ser positivt på at soningskøen for ubetinget fengselsstraff er betydelig redusert de siste

årene. Selv om soningskøen er redusert, viser undersøkelsen at over halvparten av de domfelte i 2007 måtte vente lenger enn 60 dager fra en rettskraftig dom ble mottatt av kriminalomsorgen, til påbegynt soning. Riksrevisjonen mener dette er uheldig for både de domfelte, fornærmede, pårørende og for samfunnet generelt.

Undersøkelsen viser at de lokale variasjonene i saksbehandlingstider både hos politiet, ved statsadvokatembetene og ved domstolene var betydelige. Noe variasjon gitt de forskjellige distriktenes karakter og erfaring med ulike typer saker må påregnes, men variasjonen i saksbehandlingstidene er så vidt betydelig at det kan stilles spørsmål om hensynet til likebehandling knyttet til saksbehandlingstider ivaretas godt nok. Riksrevisjonen merker seg at variasjonene i saksbehandlingstider er blant sakene Justis- og politidepartementet vil følge opp i styringsdialogen med Politidirektoratet og med riksadvokaten og i den løpende dialogen med Domstoladministrasjonen.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Berit Brørby, Svein Roald Hansen og Ivar Skulstad, fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen og lederen Lodve Solholm, fra Høyre, Per-Kristian Foss, fra Sosialistisk Venstreparti, Øystein Djupedal, fra Kristelig Folkeparti, Ola T. Lånke, og fra Senterpartiet, Rune J. Skjælaaen, har merket seg at den foreliggende undersøkelse er en oppfølging av en tilsvarende undersøkelse presentert i Dokument nr. 3:15 (2004–2005), jf. Innst. S. nr. 38 (2005–2006). Kontroll- og konstitusjonskomiteen uttalte i nevnte innstilling at det ville være behov for å gjennomføre nye undersøkelser i nær framtid for å vurdere resultatene av både tiltakene som var satt i verk og tiltak som var varslet.

Komiteen viser til at Stortinget har fastsatt frister for saksbehandlingstiden i de ulike leddene i straffesakskjeden. Den foreliggende undersøkelse kartlegger måloppnåelsen i politiet, ved statsadvokatembetene, ved domstolene og i kriminalomsorgen.

Komiteen ser det som positivt at det har skjedd forbedringer i måloppnåelsen i alle ledd siden forrige undersøkelse. Dette tyder på at tiltak som har vært iverksatt, har virket. Fortsatt er det imidlertid brudd på de generelle tidsfristene i et betydelig antall saker. Når det gjelder påbegynte hovedforhandlinger for 18-årssaker både i tingretten og lagmannsretten og dømte til soning, overholdes tidsfristene for eksempel i under 50 pst. av sakene.

Komiteen mener det er spesielt uheldig at mer enn halvparten av de dømte må vente mer enn to måneder på soning. Dette gir dårlige signaler både til den fornærmede, pårørende, den domfelte selv og til samfunnet generelt. Også fristoverskridelsene i voldssaker gir uheldige signaler og unødige belastninger for de berørte.

Komiteen vil understreke at en effektiv straffesaksjete er svært viktig både av hensyn til rettsikkerheten og for rettsoppfattelsen blant folk flest. Hurtig oppfølging i alle ledd har også en preventiv verdi så vel individuelt som allment. Det er dessuten viktig at det skjer en rask saksbehandling hos politiet, slik at bevis sikres og saken kan komme videre i retts-systemet.

Komiteen vil peke på at det i en del tilfeller kan være gode grunner til at de fastsatte frister ikke overholdes. Det er av avgjørende betydning at både etterforskningen og saksbehandlingen er forsvarlig, selv om dette kan bety at tidsfrister ikke kan holdes. Her er det også åpnet for unntak fra de lovbestemte fristene. Det er også av betydning at det spesielt for unge lovbyrtere legges til rette for individuell oppfølging og tilpassede straffereaksjoner. Komiteen mener det kan aksepteres at tidsfristene ikke overholdes når det er påkrevd for at saksbehandlingen skal være forsvarlig.

Domstoladministrasjonen har i brev til kontroll- og konstitusjonskomiteen av 31. oktober 2008 inngitt bemerkninger til Riksrevisjonens oppfølgingsundersøkelse av effektiviteten i straffesakskjeden. Brevet følger som vedlegg til innstillingen. Komiteen har merket seg at Domstoladministrasjonen uttaler følgende om fristene der siktede var under 18 år da forbrytelsen ble begått:

"Disse fristene gjelder likevel ikke hvis "særlige forhold er til hinder". Dette forbeholdet er tatt av rettsikkerhetsmessige hensyn og ut fra praktiske forhold. Det er rettens ansvar å sikre at tiltaltes mulighet for fritt forsvarervalg er ivaretatt, og eksempelvis at sakkyndige kan møte. Særlig når det gjelder unge lovovertredere kan det også lett bli spørsmål om å få siktedes personlige og sosiale situasjon kartlagt på en god måte gjennom en såkalt personundersøkelse (jf. straffeprosessloven § 161). Dette er forhold som anses å være viktigere enn rask saksbehandling."

Komiteen har i denne sammenheng også merket seg Justis- og politidepartementets kommentarer til undersøkelsen. Der fremkommer det at statsråden vil ta opp forholdene med berørte virksomheter for å få en bedre måloppnåelse. Riksrevisjonens undersøkelse vil også bli brukt i det videre arbeid med å effektivisere straffesakskjeden.

Komiteen viser til at det er store lokale variasjoner i saksbehandlingstiden i alle ledd. Dette gir grunnlag for å stille spørsmål ved om hensynet til

likebehandling blir godt nok ivaretatt. Komiteen har merket seg at dette også er noe departementet vil ta opp i sin styringsdialog.

Komiteen har videre merket seg at Domstoladministrasjonen i brevet til komiteen viser til at den enkelte dommer rent konstitusjonelt er uavhengig i sin dømmende virksomhet, og i så måte ikke kan instrueres verken av Domstoladministrasjonen eller andre statsorganer. Dette gjelder også rettens vurdering og avgjørelse med hensyn til når hovedforhandling skal avholdes.

Komiteen mener det er viktig at departementet ser nærmere på de forhold undersøkelsen avdekker og prioriterer arbeidet med å sette i verk tiltak for å redusere saksbehandlingstiden ytterligere, samtidig som hensynet til rettssikkerheten for den enkelte ivaretas. Det er nødvendig å ha saksbehandlingssystemer som gir informasjon om saksbehandlingstid og årsaker til brudd på tidsfristene og å legge til rette for at sakene kan følges gjennom hele straffesakskjeden.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre har med stor interesse merket seg Riksrevisjonens påpekninger, jf. Dokument nr. 3:13 (2007–2008).

Disse medlemmer deler mye av den bekymring Riksrevisjonen trekker frem og vil bemerke det.

Disse medlemmer er spesielt bekymret for to forhold; der personer er under 18 år på gjerningstidspunktet og voldssaker med frist. Til det første vil disse medlemmer understreke viktigheten av at slike saker avgjøres så raskt som mulig, ikke minst i saker der gjerningspersonen i etterkant av en domsprosess blir frikjent. I så måte er det å være tiltalt svært belastende. Likeledes vil det fra offerets side ofte være et ønske om å få saken avgjort hurtig. For alle involverte vil belastningen øke jo lengre tid det tar å få saken avgjort. Et annet moment som tilsier at saker bør behandles raskt, er praksisen med at lang behandlingstid gir den dømte strafferabatt. Disse medlemmer deler derfor Riksrevisjonens påpekning av behovet for å holde et tett fokus på disse sakene.

Disse medlemmer viser også til at det i voldssaker med frist i 2007 var ca. 4 pst. av sakene som ikke ble behandlet i henhold til fristen. Disse medlemmer er bekymret for dette resultatet og mener at det primært rammer offeret for denne typen kriminalitet. Disse medlemmer mener videre at rask og riktig behandling viser at slik kriminalitet slås det hardt og effektivt ned på.

Disse medlemmer støtter opp om Riksrevisjonens merknader om at det går for lang tid fra en person er dømt til vedkommende møter til soning. Selv om det i noen tilfeller kan være gode grunner for at vedkommende ikke møter, mener disse med-

lemmer at tallene er altfor høye og at det rammer tilliten til rettsstaten på en ikke akseptabel måte. Et offer som møter sin gjerningsmann på et tidspunkt hvor vedkommende skulle ha startet sin soning, vil utvilsomt føle det sterkt belastende. Disse medlemmer forventer derfor en vesentlig bedring på dette området.

Videre vil disse medlemmer hevde som lite tilfredsstillende at det eksisterer til dels stor variasjon i saksbehandlingstiden hos politiet, statsadvokatene og domstolene. Slike forhold rammer i verste fall likebehandling, som er et grunnleggende element innen rettssikkerhetstenkningen her til lands.

Disse medlemmer er videre sterkt kritiske til at de tall Justisdepartementet rapporterer til Stortinget, i noen tilfeller har vist seg å være direkte feil. Likeledes at det har vist seg at det finnes områder der departementet totalt sett ikke har kunnet rapportere om måloppnåelse i henhold til gitte frister. At departementet ikke makter å følge opp Stortingets krav er svært utilfredsstillende, etter disse medlemmers syn.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av godt samarbeid og kvalitativ behandling inne i straffesakskjeden. Alt annet vil ramme de involverte på en eller flere måter. Selv om noe er blitt bedre,

mener disse medlemmer at det fremdeles finnes et forbedringspotensial og at dette bør utnyttes. Dog mener disse medlemmer at saksbehandlingstiden ikke må gå på bekostning av rettssikkerheten til noen involverte.

Disse medlemmer vil derfor be departementet fortsette arbeidet med å holde fokus på de utfordringer som eksisterer og at man sørger for et godt og konstruktivt samarbeidsklima de berørte parter imellom.

Disse medlemmer forutsetter også at departementet tar høyde for at nødvendige bevilgninger stilles til rådighet, slik at det faktisk er sammenfall mellom forventninger og muligheter.

3. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 3:13 (2007–2008) – Riksrevisjonens oppfølgingsundersøkelse av effektiviteten i straffesakskjeden – vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 27. november 2008

Lodve Solholm

leder

Ola T. Lånke

ordfører

Vedlegg

Brev fra Domstoladministrasjonen v/avdelingsdirektør Jann Ola Berget til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 31. oktober 2008

Dokument nr. 3:13 (2007-2008): Riksrevisjonens oppfølgingsundersøkelse av effektiviteten i straffesakskjeden

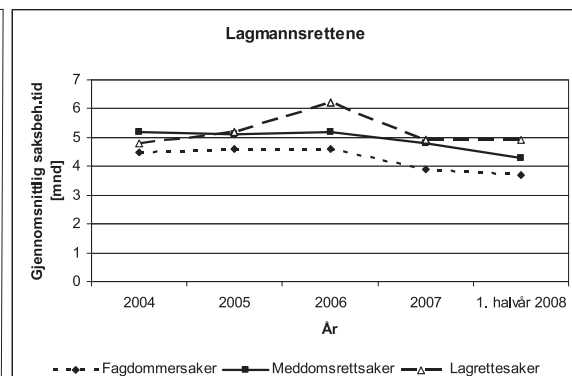
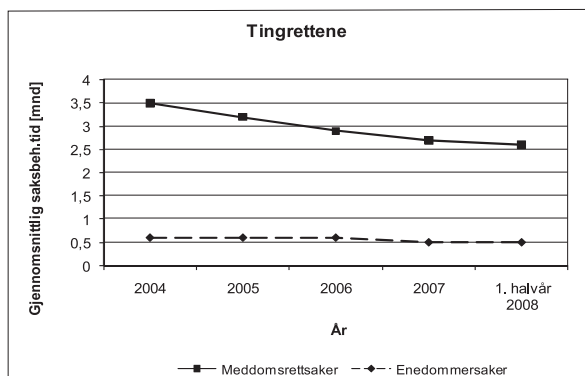
Det vises til Dokument nr. 3:13 (2007-2008): Riksrevisjonens oppfølgingsundersøkelse av effektiviteten i straffesakskjeden. Domstoladministrasjonen finner det nødvendig å inngi enkelte bemerkninger til noen sider ved denne undersøkelsen.

1. Generelle bemerkninger

Prinsipielt er det grunn til å understreke at effektivitet i straffesakskjeden, herunder i domstolene, er viktig. Det følger av Stortingets retningslinjer for Domstoladministrasjonen, som gis i tilknytning til behandlingen av St.prp. nr. 1, at vi skal "følge opp målsetningene om en effektiv saksbehandling med høy kvalitet". Stortinget har også fastsatt måltall for

saksbehandlingstiden i ulike sakstyper, herunder at de vanlige straffesakene ("meddomsrettsakene") i gjennomsnitt skal være pådømt innen 3 måneder etter at saken er brakt inn for tingretten. Det er grunn til å understreke at dette – etter hva vi kjenner til – er de klart strengeste effektivitetskravene for domstoler, så vel i Norden som i Europa.

Domstolene og Domstoladministrasjonen har stort fokus på saksbehandlingstid og har arbeidet målrettet med denne de siste årene. Målet har vært å redusere den *totale* saksbehandlingstiden – dvs. tiden fra en sak kommer inn til domstolen og til en avgjørelse i saken er truffet. Domstolenes arbeid har gitt gode resultater, og utviklingen i gjennomsnittlig saksbehandlingstid for straffesaker for tingrettene og lagmannsrettene de siste årene er vist i figurene under.

Det er for vår del viktig å understreke at det har skjedd en meget positiv utvikling i domstolene de senere årene når det gjelder effektivitet.

I tillegg til Stortingets måltall kommer at noen frister er lovfestet.

Etter straffeprosessloven § 275 skal retten generelt innen to uker fra mottak *beramme* hovedforhandlingen, dvs. treffe en beslutning om når selve rettssaken skal avvikles. Fristen gjelder ikke dersom "særlige forhold er til hinder". Ikke minst i større saker vil berømmelsen ta lengre tid, fordi det er mange opptatte aktører som skal på plass, og også om sommerferien kan det her oppstå problemer.

Etter samme paragraf skal hovedforhandlingen i tingretten *påbegynnes* innen seks uker etter at saken kom inn dersom siktede var under 18 år da forbrytelsen ble begått. Likeledes skal i slike saker ankeforhandlingen i lagmannsretten *påbegynnes* innen åtte

uker etter at saken er henvist til behandling. Disse fristene gjelder likevel ikke hvis "særlige forhold er til hinder". Dette forbeholdet er tatt av rettssikkerhetsmessige hensyn og ut fra praktiske forhold. Det er rettens ansvar å sikre at tiltaltes mulighet for fritt forsvarervalg er ivaretatt, og eksempelvis at sakkynndige kan møte. Særlig når det gjelder unge lovovertredere kan det også lett bli spørsmål om å få siktedes personlige og sosiale situasjon kartlagt på en god måte gjennom en såkalt personundersøkelse (jf. straffeprosessloven § 161). Dette er forhold som anses å være viktigere enn rask saksbehandling. Årsak til at hovedforhandling avholdes senere enn hva loven angir skal angis i sakens rettsbok. Det er ikke mulig å fastslå at en sak med fristoversittelse burde vært avholdt innenfor fristen uten å gå inn på årsaken til dette.

Det er for øvrig viktig å erindre at domstolene og den enkelte dommer rent konstitusjonelt er uavhengige i sin dømmende virksomhet, og i så måte ikke kan instrueres verken av Domstoladministrasjonen eller andre statsorganer. Dette gjelder også rettens vurdering og avgjørelse med hensyn til når hovedforhandling skal avholdes.

2. Konkrete bemerkninger

Den første merknaden er knyttet til at undersøkelsen er basert på ett sett frister som bare gjelder enkeltelementer i domstolenes saksbehandling.

To av de fire fristene for domstolene som er omhandlet angår to-ukersfristen for beramning. Dette utgjør kun en liten del av saksbehandlingstiden i domstolene. De to øvrige fristene omhandler en større del av saksbehandlingstiden (hhv 6 og 8 ukers frist for påbegynt hovedforhandling), men her fokuseres det på et utvalg saker som utgjør om lag 3 % av straffesakene. Disse avgrensningene gjør at man ikke kan trekke *generelle* konklusjoner om effektiviteten i straffesakskjeden på bakgrunn av resultatene fra undersøkelsen.

Analysene Riksrevisjonen har gjennomført viser at andelen fristoversittelser for enkelte av de aktuelle undersøkte fristene er høy, og resultatene kan tyde på at domstolene i større grad kan vektlegge prioritering

av saker hvor tiltalte var under 18 år på gjerningstidspunktet. Om det noe lengre tidsforbruket enn hva loven angir er begrunnet i slike konkrete forhold som nevnt foran, er imidlertid ikke undersøkt.

3. Domstoladministrasjonens oppfølging

Domstoladministrasjonen ser positivt på at det fokuseres på domstolenes effektivitet. Det er likevel viktig for oss å understreke at Riksrevisjonens undersøkelse kan være egnet til å gi et bilde av domstolenes arbeid med effektivitet som ikke er dekkende for situasjonen.

I etterkant av Riksrevisjonens rapport er det sendt brev til alle landets domstoler for å minne om de fristene som er undersøkt, og det er gjort endringer i saksbehandlings-systemet som bidrar til å minne domstolene om disse fristene i sakene hvor det er relevant. Å beslutte når en sak skal gå for retten er imidlertid en del av domstolenes dømmende virksomhet. Av prinsipielle grunner er det derfor vanskelig å iverksette ytterligere tiltak uten å komme i konflikt med prinsippet om domstolenes uavhengighet.

Domstoladministrasjonen vil jobbe videre med å utvikle domstolene, og saksbehandlingstid er et av flere områder det fortsatt vil jobbes aktivt med. Resultatene fra Riksrevisjonens rapport vil bli brukt i dette arbeidet.

